

**СПЕЦІАЛЬНА ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВИ
В СЕКТОРІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ: ЮРИДИЧНИЙ АНАЛІЗ****SPECIAL LEGAL ENTITY OF STATE LAW ENFORCEMENT BODIES
IN THE ECONOMIC SECURITY SECTOR: LEGAL ANALYSIS**

**Колісник А.С., доктор філософії,
здобувач наукового ступеня доктора наук кафедри адміністративного права
та адміністративної діяльності**

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Зниження рівня безпеки економічного сектора держави змушує законодавця та усю наукову спільноту здійснювати пошук ефективних шляхів вдосконалення та оптимізації діяльності суб'єктів його формування з метою забезпечення в довгостроковій перспективі економічної незалежності, стабільності та розвитку. Захист національних інтересів та створення економічного безпечого середовища держави суттєво залежать від злагодженої роботи системи її вітчизняних правоохоронних органів, які не лише здійснюють активну протидію економічним загрозам, а й запобігають поширенню економічної злочинності. У статті проаналізовано положення чинних нормативно-правових актів і досліджено праці вітчизняних науковців стосовно змісту поняття «правоохоронний орган» та його нормативного закріплення. Автором підкреслена наявність певного законодавчого дуалізму стосовно визначення правового статусу окремих органів: фігурування поняття як «правоохоронний орган», так і «орган, що виконує правоохоронну функцію», без встановлених критеріїв та мети їх розмежування. У роботі запропоновано авторське визначення поняття «спеціальна правосуб'єктність органів держави в секторі економічної безпеки» та власне бачення того, які правоохоронні органи є складниками інституційного забезпечення системи формування та підтримання вітчизняного економічно-безпечого середовища; досліджена спеціальна правосуб'єктність Служби безпеки України, Бюро економічної безпеки України, Національного антикорупційного бюро України, Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, та Державного бюро розслідувань як суб'єктів забезпечення національної системи економічної безпеки. Враховуючи думку науковців та нормативну регламентацію діяльності вищеперахованих суб'єктів, автор вносить пропозицію коригування законодавства з метою встановлення термінологічної єдності та сприяння функціонуванню окремих правоохоронних органів як єдиного злагодженого системного механізму для захисту економіки держави від поширення різноманітних як внутрішніх, так і зовнішніх економічних загроз.

Ключові слова: економічна безпека держави, правоохоронні органи, спеціальна правосуб'єктність, суб'єкти системи економічної безпеки.

Decreasing the level of security of the economic sector of the state forces the legislator and the entire scientific community to seek effective ways to improve and optimize the activities of its subjects in order to ensure long-term economic independence, stability and development. The protection of national interests and the creation of an economic security environment of the state largely depends on the coordinated work of the system of its domestic law enforcement agencies, which not only actively counteract economic threats, but also serve as safeguards against economic crime. The article analyzes the provisions of current legislation of Ukraine and examines different works of domestic scientists on the content of the concept of "law enforcement agency" and its normative consolidation. The author emphasizes the existence of a certain legislative dualism in determining the legal status of individual bodies: the concept of "law enforcement body" and "body performing a law enforcement function", without established criteria and the purpose of their delimitation. The author offers his own vision of the definition "special legal personality of state bodies in the sector of economic security" and own vision of which law enforcement agencies are part of the institutional support of the system of formation and maintenance of the domestic economic and security environment; The special legal personality of the Security Service of Ukraine, the Bureau of Economic Security of Ukraine, the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine, the National Agency of Ukraine for Detection, Investigation and Management of Assets Obtained from Corruption and Other Crimes and the State Bureau of Investigation as subjects of national economic security. Taking into account the opinion of scientists and regulations of the above entities, the author proposes to amend the legislation to establish terminological unity and promote the functioning of individual law enforcement agencies as a single coherent systemic mechanism to protect the economy from the spread of various internal and external economic threats.

Key words: economic security of the state, law enforcement agencies, special legal personality, subjects of the economic security system.

Постановка проблеми. Положеннями Конституції України забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом. Проте аналіз вітчизняних нормативних актів демонструє відсутність на законодавчому рівні як єдиного вичерпного переліку правоохоронних органів загалом, так і переліку правоохоронних органів, до повноважень яких належать забезпечення та гарантування економічної безпеки. При цьому різними правовими актами одночасно до поняття «правоохоронні органи» належить настільки значна кількість різноманітних державних інституцій, що ця обставина значно ускладнює виокремлення серед них саме тих правоохоронних органів, що водночас є суб'єктами формування економічно-безпечого середовища. Таким чином, із метою встановлення термінологічної єдності та подальшої розробки пропозицій щодо оптимізації механізму захисту правоохоронними органами економіки держави необхідно дослідити їхню спеціальну правосуб'єктність із погляду компетенції в секторі економічної безпеки.

Метою роботи є дослідження положень наукових праць та вітчизняних нормативно-правових актів для визначення переліку правоохоронних органів та їхньої правосуб'єктності у сфері забезпечення економічно-безпечого середовища держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання діяльності та ролі правоохоронних органів у системі економічної безпеки розглядали В.Я. Тацій, Ю.В. Гаруст, В.І. Мельник, В.В. Чмелюк, А.С. Марина та інші.

Виклад основного матеріалу. Загальна теорія права визначає, що суб'єкти права реалізують свої права і обов'язки завдяки наявності в них правосуб'єктності, яка є можливістю і здатністю особи бути суб'єктом правовідносин з усіма правовими наслідками. Правосуб'єктність складається з правоздатності, дієздатності та деліктоздатності разом узятих, а разом із нормою права та юридичним фактом є передумовою виникнення відповідних правовідносин [11, с. 340].

При цьому адміністративна правоздатність органів державної влади визначається їхньою компетенцією, якою

наділяється кожен із них у процесі утворення. Компетенція органу фіксує коло здійснюваних ним управлінських функцій і обсяг необхідних для їх реалізації повноважень (обов'язків і прав). Фактично адміністративна правоздатність органу окреслює коло його юридично-владних повноважень, що дають йому змогу брати участь в адміністративно-правових відносинах [14, с. 35].

У науковій літературі досить часто зазначається, що спеціальна правосуб'єктність державного органу як суб'єкта правовідносин виявляється в його компетенції. Насправді ці 2 категорії мають нерозривний взаємозв'язок, адже, з одного боку, правосуб'єктність нібито має первинний характер та визначає здатність особи відповідну компетенцію реалізовувати. З іншого боку, саме наділення особи компетенцією дає підстави виокремлювати суб'єкта адміністративного права, тобто виокремлювати таку галузеву правосуб'єктність, як адміністративна правосуб'єктність. Вважаємо за доцільне погодитися з науковицею Я.М. Сандул, яка влучно зазначила: якщо адміністративна правосуб'єктність є атрибутом суб'єкта права, його суб'єктивною характеристикою та визначає загальні межі здатності суб'єкта бути носієм та реалізовувати надані права, обов'язки, повноваження, то компетенція видається об'єктивним виміром здійснення суб'єктом адміністративного права владних повноважень, який не обмежує суб'єкта у здійсненні інших прав та обов'язків у сфері адміністративного права [13, с. 98, 100].

Правосуб'єктність своєю чергою можна поділити на види: загальну, галузеву і спеціальну. Загальна правосуб'єктність – це здатність бути суб'єктом права взагалі. Вона набувається колективними суб'єктами з моменту їх створення у встановленому законом порядку. Галузева правосуб'єктність виступає як закріплена правом здатність суб'єкта мати і реалізовувати конкретні (відповідно до галузей права) юридичні права та обов'язки: конституційні, адміністративні, цивільні, трудові тощо. Спеціальна правосуб'єктність – це здатність особи бути учасником лише певного кола правовідносин у межах цієї галузі права [12, с. 13].

Таким чином, спеціальну правосуб'єктність органу державної влади в секторі економічної безпеки України, можна визначити як *здатність органу державної влади як суб'єкта права бути учасником правовідносин, що виникають із приводу забезпечення вітчизняної економічної незалежності, стабільності та стійкості, економічного розвитку, а також стало зростання економіки та захищеності від внутрішніх та зовнішніх загроз, шляхом реалізації у таких правовідносинах передбачених нормативними актами прав, обов'язків і повноважень*.

Продовжити дослідження питання спеціальної правосуб'єктності правоохоронних органів держави в секторі економічної безпеки необхідно зі з'ясування переліку інституцій, що є складниками категорії «правоохоронні органи».

Часто з метою з'ясування, чи є орган правоохоронним, звертаються до положень вже дещо застарілого Закону України від 23.12.1993 року № 3781-XII «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», який до невичерпного переліку правоохоронних органів зараховує органи прокуратури, Національної поліції, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи охорони державного кордону, органи доходів і зборів, органи й установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, що здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції [2].

Керуючись лише нормами зазначеного нормативно-правового акта, можна дійти висновку, що перелік досить великий і навіть органи, які напевно можна назвати правоохоронними, визначаються саме такими. Тому вважаємо за доцільне дослухатися до думки В.Я. Тація, який вказує, що «у резуль-

таті широкого тлумачення правоохоронної функції до правоохоронних органів включаються майже всі органи виконавчої влади, які в тій чи іншій мірі займаються виконанням правоохоронних функцій, тобто опосередковано й правоохоронною діяльністю. За таким критерієм у системі державного апарату виділяються близько 80 органів, які прямо чи опосередковано здійснюють хоча б одну таку функцію. Разом із тим за своєю правовою природою та поставленими перед ними завданнями до правоохоронних органів вони не мають жодного відношення» [15, с. 234].

Аналізуючи окремі закони, що є правовою основою діяльності відповідних державних органів, можна дійти висновку, що в статтях, де містяться положення про їхній правовий статус, є посилання на те, що орган або є правоохоронним (наприклад, ст. 11 Закону України від 04.03.1998 р. № 160/98-ВР «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб»: «*Управління державної охорони України є державним правоохоронним органом спеціального призначення, підпорядкованим Президентові України та підконтрольним Верховній Раді України*»; ст. 6 Закону України від 03.04.2003 р. №661-IV «Про Державну прикордонну службу України»: «*Державна прикордонна служба України є правоохоронним органом спеціального призначення і має таку загальну структуру...*»), або виконує правоохоронні функції (ст. 1 Закону України «Про СБУ»: «*Служба безпеки України – державний орган спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України*»).

Знову ж таки задум законодавця, який використовує ці два поняття, однак не аргументує необхідності одночасної їх наявності, дещо незрозумілий. Вважаємо, що законодавець має переглянути свій підхід до визначення правового статусу окремих правоохоронних органів, й або вилучити із законодавчого поля поняття «правоохоронний орган», щоб ним оперували лише наукові кола (при цьому залишити формулювання «орган, що наділений правоохоронними функціями»), або ж розробити чіткі обґрунтовані критерії, за допомогою яких можна зарахувати орган до категорій «правоохоронний орган» чи «орган, наділений правоохоронними функціями» та обґрунтувати необхідність існування таких двох категорій.

Водночас вважаємо досить раціональним рішенням об'єднати у Законі України «Про національну безпеку» як правоохоронні органи, так і спеціальні органи з правоохоронними функціями в єдину категорію «сили безпеки», на яку законом покладено функції із забезпечення національної безпеки України.

Тепер перейдемо до визначення конкретних інституцій, до компетенції яких прямо чи опосередковано належить формування економічного безпекового середовища.

Розпочнемо зі Служби безпеки України. Законом України від 25.03.1992 р. №2229-XII «Про Службу безпеки України» передбачено, що Служба безпеки України (далі – СБУ) є державним органом спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України. На СБУ покладається в межах визначеної законодавством компетенції захист економічного потенціалу України від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань із боку окремих організацій, груп та осіб.

Відповідно до своїх основних завдань, СБУ зобов'язана здійснювати заходи контррозвідувального забезпечення дипломатичних представництв, консульських та інших державних установ, а також заходи, пов'язані з охороною державних інтересів у сфері зовнішньополітичної та зовнішньоекономічної діяльності, виявляти, припиняти та розкривати кримінальні правопорушення, розслідування яких зараховано законодавством до її компетенції, проводити їх досудове розслідування, здійснювати контррозвідувальні заходи з метою попередження, виявлення, припинення і розкриття будь-яких форм розвідувально-

підривної діяльності проти України, забезпечувати захист державного суверенітету, конституційного ладу і територіальної цілісності України від протиправних посягань із боку окремих осіб та їх об'єднань тощо. Крім цього, Законом України від 21.01.1994 р. № 3855-ХІІ «Про державну таємницю» СБУ визначена спеціальним уповноваженим державним органом у сфері забезпечення охорони державної таємниці, що, варто зауважити, охоплює окремі відомості у сфері економіки, розголошення яких може завдати шкоди безпосередньо економічній сфері держави і національній безпеці України загалом [4].

Таким чином, спеціальна правосуб'єктність Служби безпеки України у сфері економічної безпеки держави полягає в здатності СБУ здійснювати виняткові повноваження щодо реалізації контррозвідувальних заходів із метою попередження, виявлення, припинення і розкриття будь-яких форм розвідувально-підривної діяльності в економічній сфері проти України, а також охорону державної таємниці у правовідносинах щодо захисту економічного потенціалу держави.

Наступною інституцією, діяльність якої безпосередньо пов'язана із забезпеченням стабільності економічного безпекового сектора, є Бюро економічної безпеки України (далі – Бюро). Варто одразу зауважити, що Бюро де-юре вже існує серед центральних органів виконавчої влади, однак де-факто повноцінно не функціонує. Новостворений орган має на меті замінити підрозділи податкової міліції у складі ДФС та економічні підрозділи СБУ і Національної поліції та, відповідно до положень Закону України від 28.01.2021 р. № 1150-ІХ «Про Бюро економічної безпеки України», виконуватиме завдання щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави. До основних завдань Бюро економічної безпеки України належать виявлення зон ризиків у сфері економіки, оцінка ризиків і загроз економічній безпеці держави, напрацювання способів їх мінімізації та усунення, а також забезпечення економічної безпеки держави шляхом запобігання, виявлення, припинення, розслідування кримінальних правопорушень, що посягають на функціонування економіки держави. Заради виконання поставлених завдань Бюро здійснюватиме оперативнорозшукову діяльність та досудове розслідування в межах передбаченої законом підслідності, інформаційно-пошукову та аналітично-інформаційну роботу з метою виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, зарахованих до його підслідності, здійснюватиме розшук осіб, які переходять від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду або ухиляються від відбування кримінального покарання за вчинення кримінальних правопорушень, збиратиме та аналізуватиме інформацію щодо кримінальних правопорушень тощо [5].

Отже, спеціальна правосуб'єктність Бюро економічної безпеки України полягає в здатності бути суб'єктом правовідносин у сфері протидії правопорушенням, що безпосередньо посягають на функціонування економіки держави, шляхом реалізації правоохоронних, оперативно-розшукових та аналітично-інформаційних повноважень.

Ще одним органом, головною ціллю якого є забезпечення економічного добробуту держави, є Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (далі – АРМА, Агентство). АРМА є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статутом, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері виявлення, розшуку та управління активами, на які може бути накладено або уже накладено арешт у кримінальному провадженні чи у справі про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави, або які конфісковано чи стягнуто в дохід держави внаслідок визнання їх необґрунтованими. Правову основу діяльності

Агентства становлять Конституція України, міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, а також спеціальний закон від 10.11.2015 р. № 772-VIII «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів», Кримінальний процесуальний кодекс України та інші закони. Агентство є підзвітним Верховній Раді України, а підконтрольним та відповідальним перед Кабінетом Міністрів України, де питання діяльності Агентства представляє його Голова. Основними функціями АРМА є проведення аналізу статистичних даних, результатів досліджень та іншої інформації про виявлення, розшук та управління активами, підготовка пропозицій щодо формування та реалізації державної політики у сфері виявлення, розшуку та управління активами, здійснення заходів із виявлення, розшуку, проведення оцінки активів за зверненням слідчого, детектива, прокурора, суду (слідчого судді), організація здійснення заходів, пов'язаних із проведенням оцінки, веденням обліку та управлінням активами, формування та ведення Єдиного державного реєстру активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні, здійснення співробітництва з органами іноземних держав, до компетенції яких належать питання щодо виявлення, розшуку та управління активами, іншими компетентними органами іноземних держав, відповідними міжнародними організаціями тощо [6].

Таким чином, спеціальна правосуб'єктність Агентства у сфері економічної безпеки держави полягає у його здатності бути учасником правовідносин, що виникають у сфері протидії «тінізації» економіки та розкращенню бюджетних коштів, шляхом здійснення повноважень щодо виявлення, розшуку, арешту, конфіскації незаконно одержаних благ (активів) та їх управління з метою запобігання вчиненню нових корупційних правопорушень.

Стратегією економічної безпеки України на період до 2025 року корупція визнана однією з найсуттєвіших загроз інвестиційно-інноваційній складовій частині національної економічної безпеки держави. Тому в контексті антикорупційного складника формування безпекового економічного середовища необхідно проаналізувати і правосуб'єктність такого органу, як Національне антикорупційне бюро України (далі – НАБУ). Правову базу діяльності НАБУ становить Закон України від 14.10.2014 року № 1698-VII «Про Національне антикорупційне бюро України», ст. 1 якого передбачено, що завданням органу є протидія корупційним та іншим кримінальним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці.

Зв'язок між корупцією та економічною безпекою проявляється через низку негативних наслідків економічного розвитку, які в умовах глобалізації мають надзвичайно руйнівний ефект для економіки країни. Серед них основними є розширення тіньової економіки, порушення конкурентних механізмів ринку, поява неефективних приватних власників, неефективність перерозподілу та використання бюджетних коштів, погіршення інвестиційного клімату, підвищення ціни за соціальні послуги та інше [9, с. 81].

Заради унеможливлення появи таких наслідків НАБУ здійснює оперативно-розшукові заходи з метою попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень, зарахованих законом до його підслідності, досудове розслідування кримінальних правопорушень, вживає заходів щодо розшуку та арешту коштів та іншого майна, які можуть бути предметом конфіскації або спеціальної конфіскації у кримінальних правопорушеннях, зарахованих до підслідності Національного бюро, здійснює діяльність щодо зберігання коштів та іншого майна, на яке накладено арешт; забезпечує на умовах конфіденційності та добровільності співпрацю з особами, які повідомляють про корупційні правопорушення, тощо [7].

Отже, спеціальна правосуб'єктність Національного антикорупційного бюро України полягає в здатності бути суб'єктом правовідносин щодо протидії корупційним правопорушенням економічної сфери держави шляхом реалізації своїх повноважень із попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних та інших кримінальних правопорушень, що стосуються економічно-безпекового сектора.

Завершити перелік правоохоронних органів, до компетенції яких зараховано забезпечення вітчизняної економічної безпеки, хочеться Державним бюро розслідувань (*далі – ДБР*). Відповідно до норм Закону України «Про Державне бюро розслідувань» від 12.11.2015 р. № 794-VIII, ДБР є державним правоохоронним органом, на який покладено завдання щодо запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, зарахованих до його компетенції. Законом ДБР наділено повноваженнями здійснювати інформаційно-аналітичні заходи із встановлення системних причин та умов проявів організованої злочинності та інших видів злочинності, протидія яким належить до його компетенції, припиняти і розкривати кримінальні правопорушення, здійснювати оперативно-розшукову діяльність та досудове розслідування кримінальних правопорушень, розшукувати осіб, які переходять від слідства та суду, тощо [8].

На перший погляд, навряд чи можна зарахувати цей правоохоронний орган до суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави, однак необхідно усвідомлювати, що до підслідності ДБР належать кримінальні правопорушення, які вчинені суб'єктами, що наділені спеціальним статусом і, як правило, мають глибокі знання в певній державно-управлінській, правоохоронній, судовій та інших владних сферах правовідносин, і можуть мати ще більш значні деструктивні для економіки країни ризики, аніж протиправні дії майже всіх пересічних громадян [10, с. 128]. Таким чином, ДБР займає важливу нішу серед суб'єктів забезпечення державної економічної безпеки.

Отже, спеціальна правосуб'єктність Державного Бюро розслідувань у сфері економічної безпеки держави полягає в здатності Бюро фактично бути суб'єктом правовідносин, що виникають із метою забезпечення безпеки економічного сектора держави через реалізацію повноважень щодо запобігання, виявлення, припинення, розкриття і розслідування злочинів, вчинених службовими особами, які займають особливо відповідальне становище в державі.

Висновки. Спеціальною правосуб'єктністю органу державної влади в секторі економічної безпеки України є здатність органу державної влади як суб'єкта права бути учасником правовідносин, що виникають із приводу забезпечення вітчизняної економічної незалежності, стабільності та стійкості, економічного розвитку, а також сталого, зростання економіки та захищеності від внутрішніх та зовнішніх загроз, шляхом реалізації у таких правовідносинах наданої органу компетенції. Правоохоронні органи займають надзвичайне відповідальне місце в системі суб'єктів забезпечення та гарантування державної економічної безпеки, володіючи та реалізуючи виняткову серед інших органів державної влади правосуб'єктність. Аналіз вітчизняних нормативно-правових актів демонструє відсутність на законодавчому рівні як єдиного вичерпного переліку правоохоронних органів загалом, так і переліку правоохоронних органів, до повноважень яких належить підтримання стабільності економічної безпеки. На думку автора, основними правоохоронними органами держави, які впливають на формування українського безпекового середовища, є Служба безпеки України, Бюро економічної безпеки України, Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, Національне антикорупційне бюро України та Державне бюро розслідувань, кожен з яких, володіючи власною компетенцією, вдосконалює механізм забезпечення економічної безпеки держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України : Конституція України, Закон від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення: 01.11.2021)
2. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3781-XII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text> (дата звернення: 21.11.2021)
3. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 19.11.2021)
4. Про Службу безпеки України : Закон України від 25 березня 1992 р. № 2229-XII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>. (дата звернення: 20.11.2021)
5. Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28.01.2021 р. № 1150-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text>. (дата звернення: 14.11.2021)
6. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів: Закон України від 10.11.2015 р. №772-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-19#Text> (дата звернення: 15.11.2021)
7. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1698-VII / Верховна Рада України.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text> (дата звернення: 12.11.2021)
8. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12 листопада 2015 року № 794-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text> (дата звернення: 20.11.2021)
9. Білоусов Є.М. Корупція та економічна безпека держави. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 4. С. 80–82.
10. Гаруст Ю.В., Мельник В.І. Правоохоронні органи на захисті економічної безпеки України: адміністративно-правовий аспект : монографія. Суми : видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2019. 256 с.
11. Загальна теорія держави і права: підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів / М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін. Харків : Право, 2009. 584 с.
12. Окунев І.С. Загально-теоретичні засади правового статусу суб'єкта права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2009. 22 с.
13. Сандул Я.М. Адміністративна правосуб'єктність та компетенція виконавчих органів місцевих рад: взаємозв'язок та співвідношення. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2019. Випуск № 2.
14. Серета В.В., Кісіль З.Р., Кісіль Р.В. Адміністративне право : навчальний посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2014. 520 с.
15. Тацій В. Визначення поняття та системи правоохоронних органів у концепції змін до Конституції України (концептуальні підходи). *Право України*. 2012. № 11-12. С. 233–240.